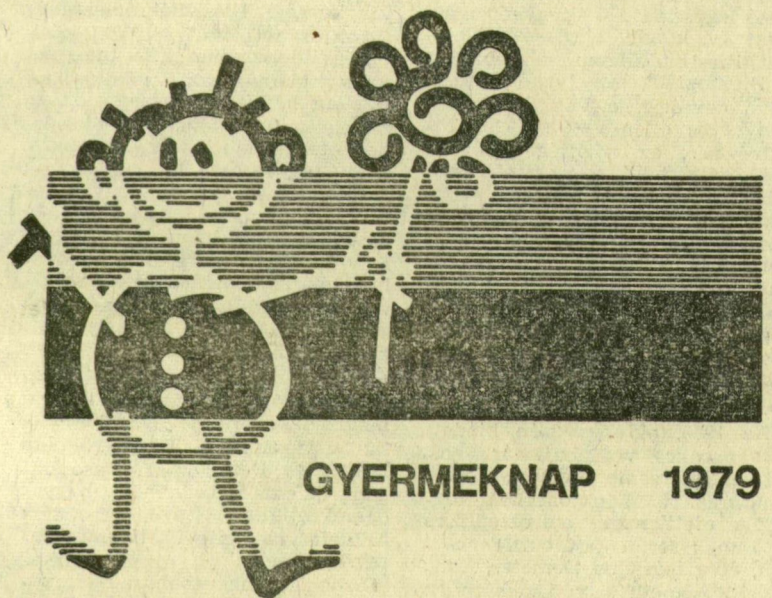
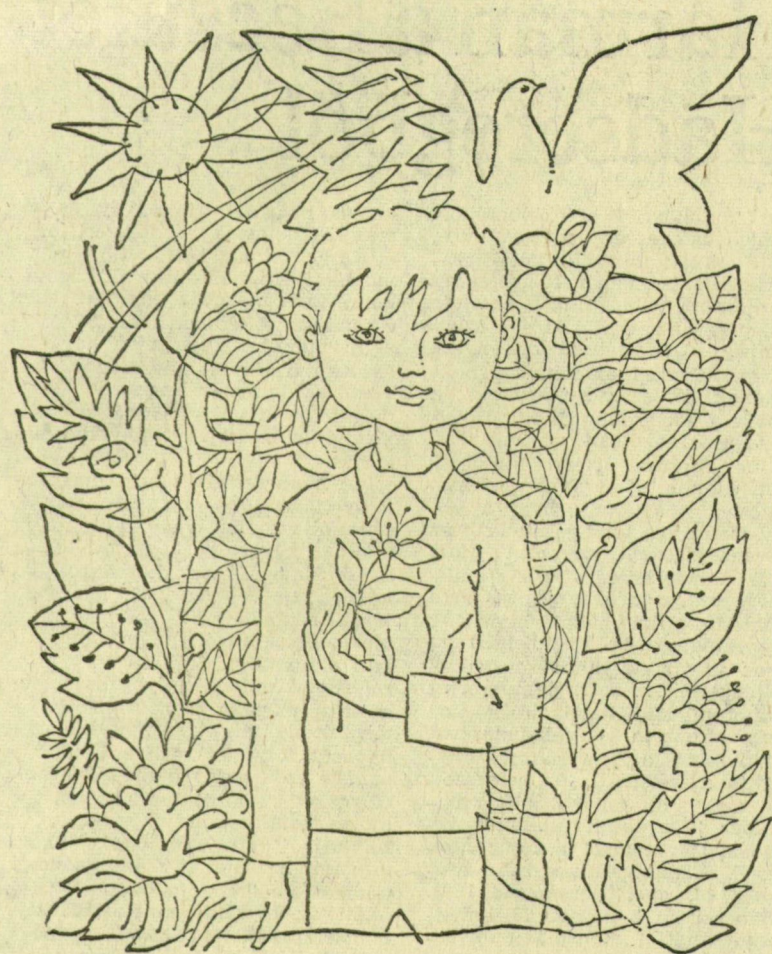

GYERMEKNAP 1979

A tervezők felelőssége

Nemrégiben közlemény jelent meg az MSZMP Csongrád megyei bizottságának üléséről, amely a megye építőipari helyzetével foglalkozott. A közlemény, valamint az MSZMP KB 1978. októberi határozata értelmében az építésztervezők felelőssége fokozottan növekedett. Ez a fokozott elvárás késztetett arra, hogy bővebben írjak arról, ami — véleményem szerint — szakmai közvéleményünket foglalkoztatja, de érdekelheti mindazokat, akik megyénk fejlődését szívügyüknek tekintik.

Az ember lakás utáni vágya és a lehetőség egy átmeneti gazdasági forma, életmódváltás és adott gazdasági lehetőség mellett kitermelte a maga lakóformáját és épülettípusát, mindezt egy öröklött településforma kötöttségei mellett. Így váltak az eredmények a problémák forrásává. A 15 éves lakásépítési terv 1,5 millió lakás felépítését tűzte ki célul, melyből 850 ezer magánérből — 550 ezer ebből családi házként — épül meg (minden harmadik falun). Az arányok Csongrád megye esetében is igazak.

Az állami lakásépítés központilag irányítható, a tervező megbízást kap, melyet lehetőségeihez képest teljesít. A magánlakóházépítést a hagyományos építészeti tervezés eszközeivel hatáson szabályozni nem lehet.

Az ügynevezett állami lakásépítés lehetőségei is erősen korlátozottak, mivel a korunk építészetre jellemző hármas egység — a technika-funkció-forma kapcsolata — is átalakult és a forma erősebben függ a nagyipari építőtechnikától, s a bonyolult, szerteágazó funkcióktól. Kialakult és egyre erősödik — nálunk is — egy eleinte elméleti, majd gyakorlativá váló tendencia, amely tagadja a tudatos építészeti formálás jogosultságát. Eszerint a helyes építészeti forma nem más, mint a szerkezet és funkció automatikus kivetülése és „luxus” min-

dennemű többlet. Erre sajnos a legjobb példa a jelenlegi „házgyári” lakás, amely az iparosított építészetnek egyik legjobban szaporodó, de nem minden esetben alkalmazható formája.

Hazánk lakásépítése, nyersanyagát tekintve szilikátbázisú. Tömeges lakásépítésünkről elmondható, hogy szilikátbázisra (vasbetonra) épülő, iparosított rendszerű és ma már szinte az egész országban — így megyénkben is — az iparosított rendszeren belül a nagypaneles építési mód az uralkodó. Az a lehetőség, hogy a paneles építési mód helyett más, annál rugalmasabb, lehetőségeiben többet tudó építési módot használjunk tömeges lakásépítésünkkel, irreális. Irreális elsősorban gazdaságilag, mert olyan mértékű anyagi-szellemi töké fekszik a paneles gyártásban, építéstechnológiában, hogy ennek kihasználása szükségesszerű. A kérdés ilyen felvetése értelmetlen is, hiszen a nemzetközi tapasztalatok, de a hazai eredmények is bizonyítják, hogy a paneles építési rendszer (mint eszköz) alkalmas lehet a tömeges lakásépítési program embercentrikus megvalósítására.

Jelenlegi lakásépítésünk hiányosságai, hibái nem az alkalmazott technológia tulajdonságainak, korlátainak következményei.

Ismeretes, hogy az iparosított technológiával épülő lakások, városrészek költségei hazánkban meghaladják a hagyományos építési rendszerek költségét. Ennek legfontosabb oka a nemzeti jövedelemszintünk és lakásépítésünk iparosítási foka közötti színvonaleltérés. Az iparosított építésnek olyan foka gazdaságilag a legracionálisabb, mely a nemzeti jövedelem nagyságával és szerkezetével szinkronban van.

Kormányzatunk tudatos döntése eredményezte, hogy tömeges lakásépítésünk iparosítási foka — annak fő jellemzőiben — a nemzeti jövedelmünk által meghatározott szintnél magasabb. A döntés azonban helyes, hiszen hazánkban a lakás élet-színvonal-politikánk döntő eleme, tehát nem nyereségre orientált beruházás, hanem — jellemzően — szociális szolgáltatás. Az a tény, hogy a tömeges lakásépítés költségintéje magas, felerősíti azokat az ellentmondásokat, amelyek lakásépítésünkben jelentkeznek, s melyek alapvető oka, hogy egyelőre még nem rendelkezünk komplex követelményrendszerrel. Jelenlegi „építészeti” előírásaink nem követelményszintet, nem bizonyos emberi törekvések térgigényeinek biztosítását, hanem egyes konvencionális helyiségek minimális alapterületeit, méreteit írják elő.

A paneles építési módot közvéleményünk házgyárinak hívja, azoknak az üzemeknek meghatározásával, melyekben nem a ház, csak a házhoz egy komponense, fal-födémrendszere készül, mely a ház költségeinek csak 30–35 százaléka. Tehát, a házgyár meghatározás teljesen helytelen, mert maga a panel a paneles építési módnak csak egyik — igaz, meghatározó — alrendszere. Ha a többi építési alrendszerét vizsgáljuk a paneles építési módnak, megállapíthatjuk, hogy ezek színvonala és iparosítási foka rendkívül heterogén, egyes alrendszerek az iparosított színvonalat el sem érik (pl. burkolatok, szigetelések).

A kivitelezőknek meghatározó szerepe lényegében a panel alrendszerére korlátozódik. Az építés kiegészítő alrendszerének, egyes konvencionális elemének következménye —, hogy magas az élömunka-ráfordítás —, viszont, nála akkumulálódik. Megpróbálja tehát a kivitelező az al-

rendszer szerepét korlátozni, pannel helyettesíteni, vagy az alrendszer változatlanul hagyása mellett, saját élömunka-ráfordítását csökkenteni. Lényegében az egész fürdőszoba- vagy loggia térelem erre a gondolatmenetre vezethető vissza.

Ennek a gondolatmenetnek kettős hatása van. Egyrészt a költségek értelmetlenül növekednek (lásd térelem), másrészt — és ez a döntő — a védtelenül hagyott emberi-építészeti érdekek torzulását eredményezi (funkcionális, használati, esztétikai tényező).

A városközpont rekonstrukciójához fűződnek Csongrád megyében is a városrendezés és várospolitika legnagyobb erőfeszítései és itt született a legtöbb ellentmondás is. Sajnálatos, hogy a nem tömegszerű igényeket az utóbbi időben paneles építéstechnológiával próbálják kiegészíteni a kivitelezői kapacitás és a beruházás igénye közötti eltérés kényszerére hivatkozva, pedig más technika alkalmazása nem jelent szükségszerűen alacsonyabb technikai szintet (pl. alagútszalu).

Az iparosított építéstechnológia feltétlenül a jelen és a jövő, de egy építési rendszer kizárólagos használatáért súlyos árat fizethetünk, amint ezt egyes városaink központjai sajnos már bizonyítják. A városzerkezeti, városesztétikai problémákon túl ezekkel a „házgyári” lakóházakkal — jelenleg — még a funkciót sem lehet kielégíteni, pedig a különböző üzletek, szolgáltatások a városközpont szükséges elemei. A merev „házgyári” dobozok statikailag „fogadósintet” kívánnak, ennek a fogadósintetnek pedig elég az egyenlőtlen alapsüllyedésekkel megküzdnie, funkcióik befogadására jóformán alkalmatlanok. Ezzel a különféle funkciók egymás fölé helyezése szinte lehetetlenné lesz, tehát a morfológiai felépítésnek egy fontos lehetősége kiesik, pedig már a középkorban a földszintet a bolt és a műhely, az emeletet pedig a lakás foglalta el. Bebizonyosodott, hogy a városközpont rekonstrukciójánál a tömeges, iparosított lakásépítés egyelőre nem alkalmas technika.

A megye kivitelező vállalatainak felkészültségét, várható fejlődését figyelembe véve jelenleg a városközpont rekonstrukcióját a korszerű technikák közül vagy az iparosított vasbetonvázas, vagy a korszerű öntött építési móddal lehet végrehajtani. Megyénk városaiiban már mind a kettőre találhatunk jó példákat.

Külön figyelmet érdemel az MSZMP Csongrád megyei bizottsága határozatának az a része, hogy a CSOMIEP tevékenysége — a korszerű zsaluzatrendszer felhasználásával — a városközpont rekonstrukciójára irányuljon. A korszerű zsaluzatrendszer alkalmazásához a tervezői adottságok biztosítottak: a Csongrád megyei Tervező Vállalat eddigi munkái, a vállalatnál folyó műszaki fejlesztés, amely a PEVA-technológia alkalmazására törekszik, biztosíték arra, hogy a tervezőkön nem fog múlni a feladat megoldása.

A másik fontos pontja a határozatnak, hogy a DÉLÉP készüljön fel a házgyári létesítmények szerkezetfelújítási feladataira. Reméljük, hogy a házgyári rekonstrukcióra úgy kerül sor, hogy az új termékekkel megyénkben a tömeges lakásépítés egyhangúságát feloldhatjuk, vagyis, egy-két lakóház típus alkalmazása helyett a lakások tipizálásával csereszabatos, variálható épületegyütteseket tervezhetünk. A tervezői bázis ezen a területen is biztosított, a Szegedi Tervező Vállalat elkészítette a paneles fejlesztés programtervét. A tervezők készen állnak és várják a feladatokat, de az eddig elmondottakból talán az is kiderül, hogy „csak a ceruza van a tervezők kezében”.

NOVÁK ISTVÁN
építész
(CSOMITERV)

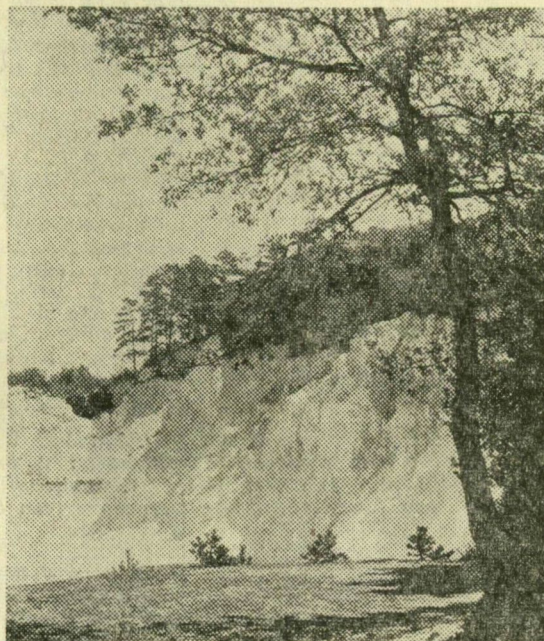
Vadspark Budakeszin

Anyu! — oroszlánok nincsenek?

Pihenő dämvadak a karámban

Az egykori kőporbányában szalonnasütő helyek várják a turistákat

K. P.

A gyerekek kedvence